

Premije v gospodarstvu INVESTICIJE BREZ SREDSTEV

(Nadaljevanje s 4. strani)
 nika, vsebuje samo splošne postavke. Podroben pravilnik za premije po ekonomskih enotah je že v načrtu. Njihova metoda za določanje premijske osnove je različna od metode v tovarni »Zorka« in bazira v glavnem na procentualni udeležbi pri izvršitvi prihranka. Pri njih je število oseb, ki pridejo v poštev za premije, širše kakor v »Zorki«. Posebnim komisijam pa je često prepuščeno, da lahko z dodatno odločbo konkretno določijo premijo. Načrt pravilnika določa pomembne premije za prihrank materiala, pri čemer pa se zaradi zmanjšanja stroškov materiala ne smejo napraviti večji izdatki za plače. V celoti kaže, da letna premija za posamezno osebo povprečno ne bo preseгла zneska enomesečne plače posameznika.
 Podjetje »Frank« iz Zagreba je zelo solidno izdelalo pravilnik o premijah s točkovanjem in s procentualno udeležbo pri znižanju stroškov ali drugih prihrankih. Zaradi preprostosti procesa

proizvodnje so tudi ekonomske enote precej preproste. Kakor v »Zorki« pa so tudi tu postavili gornjo mejo višje premije. V prvih devetih mesecih letos so znižali stroške za okrog 13,5 milijona dinarjev, kar za to tovarno pomeni uspeh, ker ima ta tovarna dolgo tradicijo v proizvodnji kavnega dodatka. Normativne stroške materiala in delovne moči so postavili na tehnično osnovo.
 Čeprav gre za prve in še nepopolne podatke, vendar iz njih vidimo, da pri nas take metode lahko koristno uvajamo. S stalnim izpopolnjevanjem metod, ki smo jih že uvedli, lahko dosežemo take metode, ki bodo omogočile stvarno nagrajevanje za stvarno dosežene uspehe. Za nadaljnje uvajanje pa je treba samo dobre volje, strokovnosti in smisla za organizacijo in seveda solidnosti pri izvajanju. Če bomo nalogo tako postavili in izvršili, nas bo prav gotovo privedla do zaželenega smotra.

Nedavno smo začeli izvajati nove, upravičeno ostre ukrepe za omejevanje investicij. Ti ukrepi so povzročili pri nekaterih investitorjih in gradbenih podjetjih določene težave, v glavnem zato, ker se na nje niso pripravili, čeprav so pravočasno vedeli, za kaj gre. Posamezna gradbena podjetja niso mogla niti izplačati plač ter so delavci upravičeno godrnjali. Kako je prišlo do takega stanja?
 Da bi to bolje razumeli, nam dovolite kratek uvod. Splošno je znano, da se v zadnjem času borimo proti pretiranim investicijam, ki so delale težave vsemu gospodarstvu in oteževale prizadevanja za ohranitev in izboljšanje življenjskega standarda. Dobri del podjetij, pa tudi nekateri ljudski odbori, so pa še nadalje prekoračevali meje, ki jih je postavil plan in s tem ogražali razen drugega tudi trg in življenjski standard. Tako nismo mogli lani izpolniti plana

zveznih investicij v celoti, plan ostalih investicij pa smo zato prekoračili za polnih 92 milijard. Zato smo letos izdali določene ukrepe, da bi preprečili nadaljnje prekoračevanje investicij. Razen drugega tudi to, da morajo investitorji ali njihovi garantii kriti prekoračenja iz prejšnjega leta. Investitorji ali garantii so morali tudi položiti garantne zneske (5% vrednosti del) za objekte iz splošnega investicijskega sklada.

posebej opozorile investitorje in podjetja na nove predpise. Investitorji so lahko imeli in so tudi imeli dovolj časa, da ustavijo dela in konzervirajo tiste objekte, za katere niso mogli položiti depozitov in izdelati programov. Gradbena podjetja so se lahko pripravila na zmanjšanje del in odpoved izvedbe tistih del za katera niso imela zagotovljenega plačila. Skoraj nihče pa ni v tem pogledu storil ničesar. Menda so nekateri menili, da se bodo lahko »izognili« tudi tem predpisom. Niso se pa jim mogli izogniti. Gospodarstvo je bilo treba zaščititi pred razsništvom. V vrsti primerov so bila sredstva odvzeta, del niso mogli plačati in ne nadaljevati, nekatera gradbena podjetja pa so ostala tudi brez sredstev za plače in drugo. Do tega je moralo priti.

KAKO SO NASTALE TEŽAVE PO IZVAJANJU NOVE UREDBE

Med najpomembnejšimi ukrepi zadnjega časa za omejevanje investicij je bila uredba o investicijskih programih in polaganju depozita. Ta uredba zahteva razen drugega tudi to, da mora vsakdo, ki začne nove investicije, položiti določeno vsoto kot jamstvo, da bo sam trpel posledice, če prekorači planirane izdatke. Ta vsota znaša 10%, 30% ali celo tudi 100%, kar je odvisno od vrste in vrednosti dela. Namen uredbe je bil, da se skupnost zaščiti pred neodgovornostjo posameznih investitorjev ali njihovih garantov, predvsem pa zato, da se zaščiti gospodarstvo v celoti in življenjski standard delovnih ljudi.

V posameznih primerih so, prav zares, nastali tudi nelogični položaji (na primer, da je bil objekt že dokončan, zadnja dela pa niso mogli izplačati, ali da je bilo konzerviranje nujno, pa ni bilo sredstev zanj in podobno).
 Take primere bo vsekakor treba reševati, odgovornost zanje pa leži po večini na investitorjih, ki morajo trpeti posledice svojega neodgovornega stališča, predvsem zaradi vztrajnega investiranja denarja, ki ga sploh niso imeli.

Vsi investitorji in vsa gradbena podjetja so vedeli za to uredbu skoraj dva in pol meseca prej, preden je bilo določeno, da se začne izvajati. Uredba je bila objavljena v »Uradnem listu« z dne 18. avgusta, nekatere centralne Narodne banke pa so še

Vendar je treba reči, da nosijo določeno odgovornost tudi vodstva in organi upravljanja v gradbenih podjetjih, ker so tudi ti bili s svoje strani dolžni, da se pripravijo na izvajanje novih predpisov.

F. Vasić-M. Jakić

Božidar Race

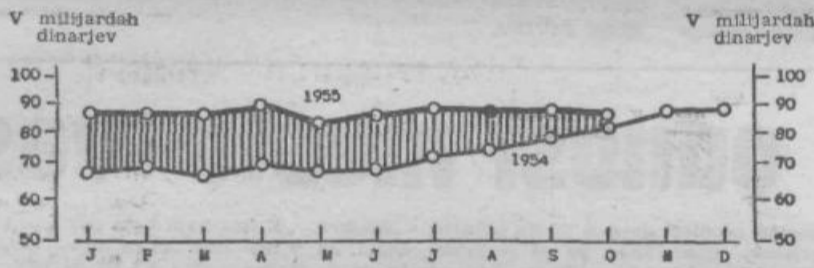
OBTOK DENARJA

Tudi v oktobru letos se je nadaljevala težnja ustavitve obtoka denarja na višini okrog 86 do 87 milijard dinarjev. Kakor kaže zgornji grafikon, ne samo da se od januarja do oktobra letos obtok ni povečal, temveč se je celo zmanjšal za 109 milijonov din. Po znatnem porastu obtoka denarja v letih 1953 in 1954, pa kaže obtok denarja letos miren razvoj in se pojavljajo samo manjše spremembe po mesecih, ki so v zvezi s sezonskimi vplivi.
 V letu 1955 se torej ni toliko

odrazilo povečanje gospodarske dejavnosti na povečanje obtoka denarja in obveznosti na pokaz, kolikor na povečanje zneska odobrenih kratkoročnih kreditov. Po stanju z dne 31. X. 1954 znaša to povečanje pri obtoku denarja 4%, pri obveznostih na pokaz 2%, pri kratkoročnih kreditih pa 6%.
 Tudi gotovinski promet glede na družbeni sektor kaže v prvih desetih mesecih leta 1955, v primerjavi z istim obdobjem lani, občuten porast.

	v milijardah din		
	1954	1955	Indeks
Dohodki prebivalstva	464	556	120
Izdatki prebivalstva	450	557	124

Treba je poudariti, da so v letu 1955 dohodki prebivalstva nekoliko manjši kakor pa izdatki, medtem ko je bilo v letu 1954 obratno, dohodki prebivalstva so bili mnogo večji od izdatkov, kar je vplivalo na porast obtoka denarja letos.

Kakor smo že poudarili v številki 5 »Naše skupnosti«, na strani 5, je v avgustu in septembru, pa tudi v oktobru prišlo do določene neravnovesja pri potrošniških zaradi neutemeljenih domnev o povečanju nivoja plač in cen v naši državi. Čeprav je ta neravnovesje že zdavnaj mimo, vendar se njeni rezultati še odražajo v podatkih za oktober, ki kažejo, da so ljudje tudi v tem mesecu dvigali vloge, čeprav v manjšem obsegu in da je bilo več dvigov potrošniških posojil z namenom večjega nakupa blaga.

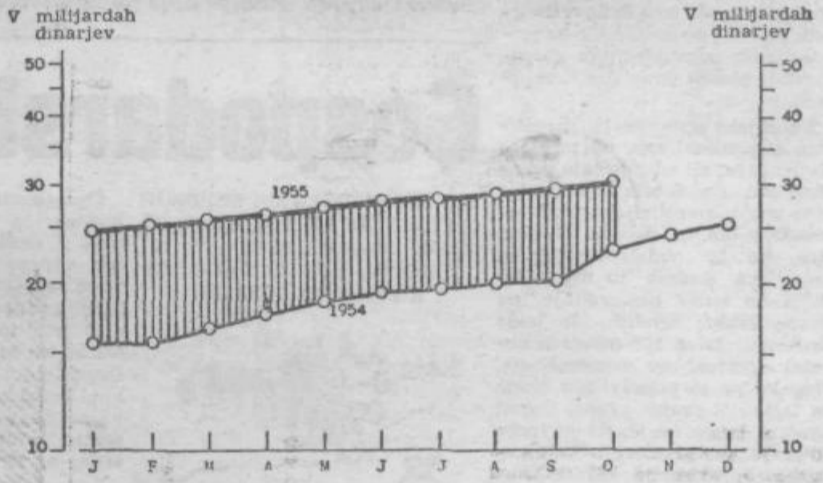
Stanje hranilnih vlog je v oktobru v primerjavi s stanjem z dne 30. septembra upadlo za komaj 22 milijona din, medtem ko je v septembru znašalo zmanjšanje v primerjavi z 31. avgustom 251 milijonov din. Po ljudskih republikah imamo v stanju hranilnih vlog v oktobru naslednje spremembe:

	Stanje hranilnih vlog v milijonih din	30. XI. 1955	31. XI. 1955	+ ali -
Skupaj		12.778	12.756	-22
Srbija		4.410	4.384	-26

	2.771	2.762	- 9
Hrvatska	2.771	2.762	- 9
Slovenija	3.478	3.476	- 2
Bosna in Hercegovina	902	913	+ 11
Makedonija	980	979	- 1
Črna gora	237	242	+ 5

Torej se je že v oktobru začelo dvigovanje hranilnih vlog zmanjševati, in to v listih republikah, v katerih je bilo v avgustu in septembru najmočnejše (LR Slovenija, Hrvatska in Srbija).
 Na dan 31. oktobra 1955 je bilo stanje hranilnih vlog za 4.642 milijonov din ali za 57% večje kakor pa stanje lani.

POTROŠNIŠKA POSOJILA

Kakor kažejo začasni podatki, je s stanjem z dne 31. oktobra leta 1955 znesek potrošniških posojil dosegel svojo najvišjo točko, okrog 30,8 milijarde din (pri bankah in trgovski mreži skupno). Ta znesek predstavlja malo več kakor enomesečno skupno plačo, ki po podatkih o dohodkih prebivalstva od družbenega sektorja, znaša za oktober 27,8 milijard din. Če bi bili vsi delavci in uslužbeni dolžniki po potrošniških posojilih, tedaj bi dolgovali banki ali trgovski mreži povprečno eno plačo. Število potrošniških posojil pri bankah in pri trgovski mreži (toda brez posojil, ki jih je dala ta iz svojih obratnih sredstev) pa je na dan 31. oktobra leta 1955 znašalo 1.416.383. Tako bi povprečen znesek vsakega posojila znašal okrog 20.000 din.
 Kakor je znano, se dajejo posojila po pravilu na eno, dve in

tri leta, do pet let pa izsetjenjem-povratnikom. Na podlagi stanja z dne 31. oktobra leta 1955 daje razdelitev teh posojil (brez posojil, ki jih je odobrila trgovska mreža in svojih obratnih sredstev) naslednji pregled:

Rok	Število posojil	Znesek dolga v milijon. din	Povprečni znesek enega posojila v din
Do 1 leta	929.538	11.925	12.954
Do 2 let	293.012	4.250	20.335
Nad 2 leti	286.178	12.216	42.686
Iztoženo	6.660	111	6.000
SKUPAJ	1.416.388	28.502	20.123

Potrošniška posojila so v primerjavi z istim stanjem lani porasla za 7,7 milijard din ali za 34%, kar pomeni občuten porast.